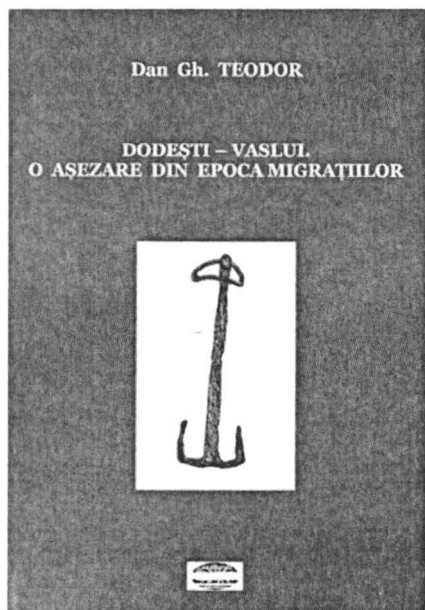

**DAN GH. TEODOR, DODEȘTI-VASLUI. O AȘEZARE DIN
EPOCA MIGRAȚIILOR, IAȘI, EDITURA DEMIURG, 2015,
158 P. (TEXT + FIGURI)**

De peste trei decenii au intrat în literatura de specialitate siturile arheologice de la Dodești-Vaslui. Urmare a unor cercetări arheologice sistematice, desfășurate între anii 1967-1975, de către un colectiv larg de arheologi, coordonat, cu competență, de cunoscutul arheolog al evului mediu timpuriu Dan Gh. Teodor, s-a reușit dezvelirea unor importante așezări din secolele III-V, VI-VII, VIII-IX și X-XI. În fapt, ne aflăm în fața unui tablou arheologic complex și de mare importanță, cu situri succesive și în mare măsură în aceeași vatră, din epoca dacilor liberi, a daco-romanilor/romanicilor și a primelor comunități vechi românești. Doar simpla menționare, cronologică, a siturilor arheologice descoperite la Dodești-Vaslui, evidențiază importanța acestor cercetări, valoarea observațiilor stratigrafice/cronologice și a artefactelor descoperite.

Așezările din secolele VI-XI au fost publicate în 1984, în monografia realizată de Dan Gh. Teodor și intitulată **Continuitatea populației autohtone la est de Carpați. Așezările din secolele VI-XI e.n. de la Dodești-Vaslui**, Iași, Editura Junimea, 1984, 148 p. (o prezentare a lucrării menționate, s-a făcut de către semnatarul acestor rânduri, în *Arheologia Moldovei*, XI, 1987, p. 282-284).

În 1984 rămâneau nevalorificate științific rezultatele cercetărilor arheologice din așezarea de la Dodești-Vaslui, aparținând secolelor III-V, etapă foarte importantă pentru cunoașterea proceselor istorice din evul mediu timpuriu, marcată de evoluția comunităților locale din epoca post-romană și până la deplina constituire a structurilor civilizației vechi-românești, expresie a încheierii procesului de formare a poporului român. Toate aceste

evoluții au avut loc în prezența și sub influența unor grupuri, mai numeroase sau mai sporadice, de migratori.

Adept convins al lucrurilor terminate, cu gândul de a nu rămâne dator, cum spunea V. Pârvan, pe urmele magistrului nostru comun, regretatul Mircea Petrescu-Dîmbovița, care a publicat tot ce a cercetat pe teren, Dan Gh.Teodor, în ultimii ani, a îmbogățit literatura de specialitate cu câteva monografii, de mare importanță, dacă ar fi să amintim doar pe cele dedicate așezărilor de la Lozna-Dorohoi și Șipot-Suceava, din evul mediu timpuriu.

Iată acum a venit rândul prezentării monografice a rezultatelor cercetărilor de la Dodești-Vaslui, din așezarea datată larg în secolele III-V, încheind astfel tabloul monografic al așezărilor din secolele III-XI din localitatea menționată. Această recentă realizare este cu atât mai importantă dacă avem în vedere, îndeosebi, raritatea cercetărilor, mai ales la est de Carpați, în anii de după 1989 a unor situri din mileniul marilor migrații și respectiv din secolele în care s-a finalizat formarea poporului român și a civilizației vechi românești, ca o realitate etno-culturală bine definită, în raport cu cele ale popoarelor din sud-estul Europei, formate sau în curs de formare.

Autorul monografiei la care ne referim, Dan Gh.Teodor, **Dodești-Vaslui. O așezare din epoca migrațiilor**, Iași, Editura Demiurg, 2015, 158 p. (92 p. text + 66 figuri), și-a structurat conținutul lucrării în patru capitole, respectiv: I. *Descrierea așezării, situația geografică, metoda de săpătură*; II. *Complexele de locuire și anexele gospodărești*; III. *Inventarul locuințelor și anexelor gospodărești*; IV. *Concluzii finale*. Cele patru capitole sunt precedate de o *Introducere*, necesară, consistentă și bine articulată, urmată în finalul cărții de o bogată bibliografie tipărită în limba română și în limbi de largă circulație internațională; un util *Indice general* (alcătuit de dr. Alexandrina Ioniță, redactorul de carte), apoi de necesarele rezumate și lista de figuri, în limbile franceză și engleză, iar la sfârșit de 66 de figuri, în majoritate desene ale artefactelor descoperite, suport de maximă importanță în susținerea ideilor și concluziilor formulate.

În *Introducere*, autorul reconstituie, sumar, dar clar și convingător, tabloul cercetărilor arheologice privind etapa secolelor III-V, la est de Carpați, etapă cunoscută, în majoritatea lucrărilor, sub denumirea de *Cultura de tip Sântana de Mureș-Černjachov*. În stadiul actual al cercetărilor, pe baza unei bogate documentații arheologice, s-a ajuns la o

încadrare cronologică, plauzibilă, a culturii Sântana de Mureș, respectiv ea acoperind realitățile arheologice din aria sa de răspândire, în răstimpul care cuprinde ultimii ani ai secolului al III-lea, tot secolul al IV-lea și începutul s-au chiar toată prima jumătate a secolului al V-lea. În regiunile est-carpătice, cultura Sântana de Mureș este precedată de cultura dacilor liberi, din secolele II-III și urmată de cultura Costișa-Botoșana-Hanska din secolele V-VII. În cadrul acestui orizont cultural, cu situri arheologice de referință, precum cele de la Poienești, Nicolina-Iași etc. și mai ales Bârlad-Valea Seacă (așezare și necropolă) se încadrează și complexe de locuire aparținând secolelor III-V de la Dodești-Vaslui.

Încă de la începutul cap. I al lucrării, pentru a preveni eventuale confuzii privind situația din teren și respectiv suprafețele cercetate, în care s-au găsit dovezi de locuire din secolele III-XI, autorul monografiei precizează că „resturile de locuire de la Dodești-Vaslui, datând din perioada secolelor III-V d.Hr., ca și cele din perioada anterioară sau ulterioară (s.n. I.M.), sunt concentrate în vatra localității pe locul denumit Călugăreasca și în imediata apropiere, pe o mică platformă denumită Șipot, care face parte din terasă” (p.12).

Date importante sunt aduse în discuție cu privire la condițiile fizico-geografice, care explică, în mai mare măsură, preferința unor comunități sătești din secolele III-XI, pentru această microregiune. Și în cazul acestei microregiuni de la Dodești-Vaslui, se confirmă realitatea arheologică, observată și în alte microregiuni, că în epoca marilor migrații, chiar dacă a avut loc o pendulare a comunităților locale, aceasta s-a produs pe fondul unei stabilități microzonale. De regulă după trecerea pericolului, comunitățile sătești reveneau în vechea lor vatră de viețuire.

Tot în cap. I al lucrării se face precizarea importantă, că „așezarea din secolele III-V de la Dodești are două faze distincte în evoluția ei: prima limitată între sfârșitul secolului al III-lea și până către mijlocul secolului al IV-lea, a doua datând din a doua jumătate a secolului al IV-lea, dăinuind probabil până la începutul secolului al V-lea. Primei faze de locuire îi aparțin 11 locuințe cu baza parțial adâncită în pământ, un cuptor pentru ars ceramica și câteva gropi utilitare. Din a doua fază de locuire au fost identificate și cercetate 13 locuințe parțial adâncite și 11 locuințe construite la suprafața solului”. (p.13). Se observă și în cazul așezării de la Dodești un spor demografic în etapa mai târzie a așezării, la care ne referim. Aproximativ în aceeași durată de timp, de circa trei sferturi de secol, în prima fază de locuire a așezării din sec. III-V, avem 11 locuințe,

iar în a doua fază, care durează aproximativ tot trei sferturi de secol, avem 24 de locuințe, deci un spor, rar întâlnit, de peste 100%. Sporul demografic remarcabil, din a doua etapă de locuire, situat între aproximativ jumătatea secolului al IV-lea și până la începutul secolului al V-lea, dacă nu cumva acoperă aproape toată prima jumătate a acestui secol, poate fi explicat prin instaurarea unei epoci de oarecare liniște și stabilitate, mai mare, a comunităților locale, instaurate după penetrarea goșilor și sedentarizarea în parte a acestora. Invazia hunilor, la vest de Nistru, după 376, nu a avut urmări catastrofale pentru regiunea în care se află așezarea de la Dodești-Vaslui. Cu tot caracterul lor pustiitor, pentru multe regiuni, azi se știe, că hunii au pătruns spre Europa centrală, fie prin nordul Carpaților și parțial pe valea Dunării, dar nu au pârjolit vatra comunităților est-carpătice de la vest de Prut.

În al II-lea capitol al monografiei sunt descrise „complexele de locuire și anexele gospodărești”, observațiile atente din teren fiind susținute și de imaginile, realizate în desen, locuințelor și anexelor gospodărești.

De reținut că în ansamblul așezării de la Dodești, din secolele III-V majoritatea locuințelor sunt de tipul celor cu podeaua adâncită față de nivelul de construcție (cca. 2/3). Este posibil ca acest tip de locuință, dominant în toată aria culturii Sântana de Mureș-Černjachov, să fi fost impus prin condițiile climatice mai aspre, din epoca la care ne referim. Locuințele de suprafață reprezintă circa o treime din totalul celor descoperite și aparțin numai fazei a doua din evoluția așezării. Toate locuințele, fie cu podeaua adâncită, sau de suprafață, au fost monocelulare. În plan orizontal locuințele au avut o formă rectangulară, de regulă sunt de formă aproape pătrată și mai rar dreptunghiulară. În multe cazuri s-au surprins suprapuneri de locuințe, din cele două faze de evoluție a așezării, iar în câteva situații, peste o locuință din secolele III-V, s-a construit ulterior o locuință din secolele VI-VII sau din secolele VIII-IX.

Instalațiile pentru foc, respectiv pentru încălzit și prepararea hranei, sunt destul de simple. Este vorba de vetre simple din lut, uneori supraînălțate, foarte rar cuptoare din lut cotlonite în peretele locuinței (un caz) sau cuptoare din lut cu boltă construite spre un colț al locuinței. Cuptorul din lut realizat în peretele locuinței, descoperit într-un singur caz la Dodești, este foarte frecvent în epoca următoare, a secolelor V-VII. Lipsesc cu totul, la Dodești, cuptoarele din pietre/bolovani și reține atenția numărul neobișnuit de mare de „locuințe” fără nici un fel de

instalații pentru foc. Unele din aceste „adăposturi” au putut servi ca ateliere pentru țesut și prelucrarea cornului, după cum se și precizează în lucrare. Este foarte greu, totuși, să ne explicăm cum de numărul locuințelor cu podeaua adâncită este atât de mare, iar numărul instalațiilor pentru foc este neobișnuit de mic. Toate locuințele cu podeaua adâncită față de nivelul de construcție, din prima fază de locuire nu au instalații pentru foc. Nici alte detalii de construcții, cum ar fi intrarea în locuințe, forma acoperișului, construcția pereților etc., nu au fost surprinse clar în timpul cercetărilor arheologice, deși este cunoscută atenția acordată de autorul monografiei tuturor acestor detalii. Cele semnalate mai sus, privind locuințele, în primul rând privind simplitatea lor, pot fi explicate, foarte probabil, prin sărăcia celor care au viețuit în această așezare, situație întâlnită și în alte situri din această vreme, sau în general din epoca marilor migrații.

Între anexele gospodărești menționăm un interesant cuptor de ars ceramica, de tipul celor descoperite în aria culturii Sântana de Mureș, de exemplu în apropiere de Dodești la Bârlad-Valea Seacă. Mai menționăm descoperirea a șase gropi utilitare, dintre care trei sunt gropi menajere, două gropi folosite pentru păstrarea alimentelor și una având o semnificație magico-religioasă.

Al III-lea capitol al monografiei este dedicat unui aspect foarte important – în cazul unor monografii arheologice – și anume prezentării inventarului locuințelor și anexelor gospodărești. De la începutul capitolului se afirmă, pe bună dreptate, că așezarea din secolele III-V de la Dodești-Vaslui aparține culturii Sântana de Mureș-Černjachov. Inventarul descoperit, în locuințe, în anexele gospodărești și în stratul de cultură corespunzător secolelor III-V, dovedește că ne aflăm în fața unei comunități sătești, cu un nivel de viață modest, în acord cu condițiile mai puțin favorabile ale epocii marilor migrații. Este vorba de o comunitate sedentară, dovadă viețuirea mai multor generații în aceeași vatră de sat, care se ocupa cu creșterea animalelor, cultivarea pământului, unele meșteșuguri casnice și gospodărești, culesul din natură, vânatul și pescuitul.

În ansamblul inventarului categoria cea mai numeroasă și importantă, și în acea vreme, o constituie ceramica. Un loc important ocupă ceramica modelată manual, cu o pondere mai mică în prima fază a așezării din secolele III-V, cu forme diverse (borcane, cești și mai rar castroane), iar cu o pondere mai mare fiind ceramica lucrată la roată, din

pastă fină și pastă zgrunțuroasă. Formele modelate la roată sunt diverse, mai numeroase decât cele modelate manual. Analiza ceramicii sprijină într-o măsură decisivă încadrarea cronologică și culturală a așezării de la Dodești.

Pe lângă ceramică sunt prezentate, cu analogiile corespunzătoare și încadrările cronologice de rigoare, celelalte piese de inventar, precum obiectele din os (pieptene și străpungătoare), din metal (fibule din bronz, catarame etc.), măregele (din sticlă și cornalină).

Cu aceeași atenție este prezentat și inventarul din faza a doua din evoluția așezării de la Dodești. Firește că o atenție specială se acordă analizei atributelor intrinseci ale celor două categorii ceramice, modelate manual și la roată. Față de categoriile de inventar din prima fază, sunt de menționat câteva unelte din fier, între care, unele deosebit de importante, cum ar fi brăzdarul asimetric, de dimensiuni mici; un fragment de secere, artefacte puse în relație cu practicarea cultivării pământului. Din fier mai menționăm câteva fragmente de topoare, lamele de cuțit, dornuri și dălți, un vârf de lance, un pinten, un fragment de zăbală etc. Foarte importante, pentru încadrările cronologice în primul rând, sunt cele șapte fibule din fier, de tipul cu piciorul întors pe dedesubt (de factură romană și gotică). Să mai menționăm fragmentele dintr-o cană de sticlă și cele trei monede romane din bronz (una de la Constantin cel Mare, alta de la Constanțius al II-lea și a treia de la Maximianus Herculus), monede care urmau, probabil, a fi folosite pentru realizarea unor obiecte de podoabă sau port.

Menționând oasele de animale domestice, remarcăm prezența găinii și porcului domestic, specii incompatibile cu nomadismul și implicit argument al sedentarismului acestor comunități.

Cum era de așteptat și cum este firesc, foarte important este capitolul al IV-lea, al lucrării, intitulat *Considerații finale*.

În primul rând este subliniată importanța cercetărilor, din așezarea din secolele III-V de la Dodești, în ansamblul cercetărilor privind cultura Sântana de Mureș-Černjachov, în condițiile în care, până acum, numărul așezărilor investigate metodic este cu mult mai mic decât numărul necropolelor.

Cercetările sistematice de la Dodești, din așezarea din secolele III-V, aduc un plus informațional important cu privire la realitățile social-economice, dar și etno-culturale, din spațiul est-carpatic. Rezultatele acestor cercetări vin nu numai cu informații care îmbogățesc cunoștințele noastre despre artefactele culturii Sântana de Mureș, dar și cu un spor de informații

privind tipurile de locuințe, amplasarea lor în teren, structura acestor locuințe, amenajările interioare precum sunt lavițele din lut cruțat, sau indiciile unor războaie de țesut verticale etc. Sărăcia relativă, a inventarului descoperit în locuințe, trebuie pusă și în acest caz pe seama faptului că la un moment dat locuitorii de aici au părăsit temporar așezarea, retrăgându-se în locuri mai ferite, dar revenind după trecerea pericolului în aceeași vatră de sat. Nu în ultimul rând cercetările de la Dodești-Vaslui aduc și date noi, sau le completează pe cele cunoscute, despre raporturile dintre „oamenii pământului” și grupurile de alogeni care temporar au afectat aceste regiuni.

Considerațiile finale ale autorului, precum și textul lucrării în integralitatea sa – de o limpezime academică și competență nedezmănițită – impresionează prin echilibru exigent al evaluărilor și respectul pentru adevărul pus în evidență de rezultatele cercetărilor arheologice sistematice, adevăr atât cât poate fi cunoscut. Domnul prof.univ.dr. Dan Gh. Teodor, un autentic luminător al încă mult vehiculatei sintagme – „mileniul întunecat” –, este un adept consecvent al spuselor lui Ferdinand Lot „*de a-i cere arheologiei tot ce-ți poate oferi, dar nimic mai mult*”.

Ioan Mitrea